

*Галина Сєрова,
м. Київ*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ.

Ключовими факторами Нової української школи є реалізація принципів педагогіки партнерства і компетентнісного підходу [1]. В основі педагогіки партнерства лежить співпраця між учителем, учнем і батьками: спільні цілі, спільні прагнення, спільна відповідальність за результат. Принципи педагогіки партнерства дуже важливі для створення сприятливого середовища для навчання та забезпечення орієнтації на особистість учня. Основні принципи цього підходу: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [2].

З 2018 року в межах НУШ українські загальноосвітні школи запроваджують компетентнісно орієнтоване навчання. Педагогіка партнерства це шлях набуття учнями ключових компетентностей, які формуються засобами усіх освітніх галузей. Розглянемо це на прикладі «екологічної компетентності», яка згідно Державного стандарту «передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства» [3]. Включення у навчальні програми міжпредметних наскрізних тем, зокрема таких як «сталий розвиток і стале споживання» потребує створення інноваційних навчальних посібників, оновлення методичного інструментарію заснованого на співпраці, активній участі дитини та її батьків у навчанні.

Протягом 2019-2020 років в рамках кількох міжнародних проєктів здійснювались відповідні спеціальні дослідження з питань розробки науково-

методичного забезпечення занять з учнями 5-9 класів з проблематики сталого розвитку, зокрема сталого споживання. В рамках проекту підготовлено он-лайн посібник для вчителів «Дидактичні матеріали з основ сталого споживання», який складається з 10-ти занять, присвячених темам поводження з ресурсами у побуті, поведінкою споживача під час вибору і придбання харчових продуктів і напоїв, побутових товарів і послуг (автори О. Пометун, Г.Серова). Експериментальна апробація посібник дозволила випрацювати оптимальну структуру, що була апробована і схвалена вчителями з різних регіонів України. Для кожного заняття ми пропонували методичні розробки для вчителів та дидактичні матеріали для активної діяльності учнів. Структура матеріалів для вчителя включає визначення очікуваних результатів заняття з кожної теми, можливі варіанти організації пізнавальної діяльності учнів, додаткові відео та інші матеріали. У дидактичних матеріалах вміщено комп'ютерні презентації, ігри, відео, роздаткові матеріали, які забезпечують можливість проведення учнями самостійних дослідів і планування власних дій щодо відповідального споживання і ощадливого використання природних ресурсів. Методичний апарат матеріалів максимально орієнтований на те, щоб допомогти учням самостійно засвоїти матеріал, розвинути здібності критичного мислення й незалежного висловлювання. Для цього у посібнику пропонуються різноманітні методи роботи з учнями, пов'язані з організацією співпраці учнів, учителя і батьків/родини: аудити, робота в командах над виконанням практичних завдань, індивідуальні та групові проекти, тощо. Заняття мають обов'язково носити активний практичний характер, стимулювати не лише обговорення, а й реальні дії, наприклад: аналіз груп товарів у супермаркеті з погляду екологічного маркування, інтерв'ю з різними людьми щодо споживання, щоденники власної поведінки щодо використання ресурсів вдома і т. п.

Кожна тема розпочинається з аудиту – самодослідження власного способу життя (життя родини) за допомогою спеціальних опитувальників. Основне питання, на яке відповідають учні в результаті самодослідження, яким є мій власний вплив на довкілля. Наприклад, проведення аудиту «сміття в школі»

передбачає такий алгоритм: 1) візьміть паперові чи поліетиленові пакети й захисні рукавички та зберіть сміття, розкидане на шкільному подвір'ї та навколо нього; 2) дослідіть з яких матеріалів зроблено предмети, які ви знайшли у смітті на шкільному подвір'ї; 3) зважте загальну кількість сміття і з'ясуйте, скільки всього важить сміття, та скільки важить те сміття, що генерується одним класом у школі щодня; 4) виходячи з відповідей на питання 2 та питання 3, поррахуйте, скільки сміття утворюється за один день у всіх школах вашого міста/села; 5) поррахуйте, скільки сміття утворюється в усіх школах вашого міста/села за один навчальний тиждень (п'ять днів) та місяць (21 навчальний день); 6) підведіть підсумки: «Як я і мої товариші поведимося з відходами в школі» і обговоріть їх на занятті; 7) зробіть висновок: «Які заходи необхідно вживати, щоб сміття на нагромаджувалось на території школи та у шкільних будівлях, які зміни необхідні у моїх повсякденних звичках та власній поведінці щодо побутових відходів у напрямі сталого споживання».

Візуальний компонент посібників складають відеоматеріали та комп'ютерні презентації для демонстрації під час кожного заняття. Вони не просто ілюструють зміст, а супроводжуються виконанням учнями відповідних завдань і обговореннями на добровільних засадах. Наприклад, на занятті на тему: «Вибір і використання засобів побутової хімії та гігієни» використовується інфографіка «Екологічно сертифіковані мийні засоби» (рис.1), під час опрацювання якої учні, працюючи в парах, визначають вимоги до продукції, яка має екологічний сертифікат, наслідки, які має випуск такої продукції, а потім учні методом мозкового штурму напрацьовують ідеї «Які шляхи раціонального використання засобів побутової хімії і гігієни у власному житті, у власній оселі може використовувати кожен і кожна з нас?»

Рис.1.

Пропоновані для занять відеоролики, сюжети, мультфільми або їх фрагменти надані з посиланням на YouTube також передбачають виконання завдань, які забезпечують інтерактивні форми навчання, особистісний підхід, актуалізацію та внутрішнє сприйняття учнями цілей навчання. Наприклад, на вступному занятті «Що таке сталий розвиток і стале споживання» учням пропонується переглянути відеофрагмент і працюючи в парах визначити, які саме 17 цілей названі ООН як Цілі сталого розвитку. Потім перевірити складені переліки методом «кола ідей» і порівняти за допомогою QR коду за посиланням (рис.2).

Про Цілі сталого розвитку та їх завдання на сайті Глобального договору ООН:

<https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>

Рис.2

Формат запропонованих дидактичних матеріалів уможлиблює різноманітні шляхи їх використання вчителями, як у позакласних заняттях, так і на уроках зі свого предмета для формування комплексу компетентностей: соціальних, комунікативних, інформаційних, саморозвитку і самоосвіти тощо. Таким чином очевидно, що підходи НУШ стимулюють пошуки як у напрямі змісту компетентнісно орієнтованого навчання, так і в організації освітнього процесу школи на засадах педагогіки партнерства. Такі пошуки потребують подальших наукових досліджень, уваги і підтримки з боку як керівників освіти, так вчителів практиків.

Список джерел та літератури

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Рішення колегії МОН від 27.10.2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Розділ 1. Огляд концепції Нової української школи. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n183>